

تنبيه كودكان ، ريشه انتقام در بزرگسالى است

عكس: greg westfall

خانه امن: من در كودكى تنبيه مى شدم و به خودم قول داده بودم اگر بزرگ شوم و ازدواج كنم هرگز كودكم را تنبيه نخواهم كرد ولى زمانى كه ازدواج كردم و 2 پسر پشت هم به دنيا آوردم گاه و بى گاه پشت دستشان مى زدم و حتى وقتى كار دارم و شیطونى مى كنند پایشان را با طناب به تخت مى بندم . دلم نمى خواهد ولى واقعا نمیدانم كه چگونه بايد برخورد كنم . همسر شب از راه مى رسد و شام مى خواهد و من اگر همه وقتم را صرف اين دو پسر بچه كنم نه شام داريم و نه كارهاى خانه انجام مى شود . هميشه هم بعد تنبيه پشيمان مى شوم ولى نمى دانم با آنها چگونه رفتار كنم ؟

اين گفته يكي از كاربران فيس بوك خانه امن است در پاسخ به سوالى كه ما از خوانندگان پرسیده بوديم . آيا فرزند خود را تنبيه مى كنيد ؟ چرا و چگونه آنها را تنبيه مى كنيد و چه احساسى نسبت به اعمال تنبيه نسبت به كودك خود داريد ؟

كاربر ديگرى مى نويسد من هرگز كودكم را تنبيه جسمى نكردم ولى گاهى دخترم را در حمام حبس مى كند . او دختر منطبتى نيست و همه اسباب و اثاثيه اش پخش اتاق است . يك ريز حرف مى زند و به همه وسايل خانه دست مى زند . بسيارى از وسايل خانه را شكسته است و با من لجبازى مى كند .

واقعيت اين است كه كودكانى كه به هر نحوى مورد تنبيه بدنى يا كلامى والدين قرار مى گيرند در آينده بسيار نزديك امكان دارد همان روش ها را براى تربيت كودكان خود به كار ببرند بدین ترتيب بدرفتارى با كودكان از نسلى به نسل ديگر منتقل خواهد شد و همچنان خشونت ادامه خواهد يافت .

از سويى ديگر معمولاً تنبيه كودك در زمان سرپيچى او از دستورات يا خواسته هاى پدر و مادر است و يا زمانى كه والدين مى خواهند نظم يا قوانين و يا روش خاصى را به او آموزش دهند و كودك از پذيرش آن خواسته ها سر باز مى زند .

تنبيه جسمى و روحى و روانى ، تحقير و ناسزا و حبس كردن ، تهديد و ارباب و ايجاد ترس به هر عنوان و شكل و دليلى در تربيت كودك غلط است . بنابراین از اين همين ابتدا بايد گفت اگر فرزند خود را تنبيه مى كنيد درباره دليل تنبيه حرفى نزنيد و خود را توجيه كنيد .

مشكل خود ما هستيم كه به دليل فقدان آموزش لازم و يا نداشتن سلامت روانى و حتى ندانستن روش هاى كنترل خشم دق دلى هاى خود را سر كودك خالى مى كنيم بدون آنكه بدانيم تنبيه چه آثار سويى در روح و روان كودك باقى مى گذارد و گاه تا آخر عمر زخم هاى ناشى از آن پاك نمى شود .

درست است كه تنبيه اثر فورى دارد و ممكن است كودك را از ادامه كارش باز دارد ولى او را نسبت به زشتى كار، آگاه نمى كند. بنابراین رفتار شما اثر تربيتى ندارد، گذشته از اين كه اثرات منفى زيادى نيز بر روح و روان كودك باقى مى گذارد.

تربيت درست آن است كه كودك در مسير رشد عمل خلاف را نه از ترس تنبيه، بلكه به صرف نادرست بودن آن مرتكب نشود و به مرور زمان خوب را از بد تشخيص دهد و از انجام آن سر باز زند. پس تنبيه، در درازمدت عملاً رفتار بد را حذف نمى كند و توقف موقتى آن عمل از ترس به بهاي سنگين کاهش كارآمد كلى فرد و خوشوقتى او تمام مى شود.

«تنبيه» در درازمدت بى تأثير است و زمانى كه ديگر تهديد تنبيه وجود نداشته باشد، امكان تكرار آن عمل بسيار زياد است. بنابراین، گرچه تنبيه ظاهراً و در کوتاه مدت خيلى موثر به نظر مى رسد، اما در واقع اثرى ناپايدار برجای مى گذارد.

يكي ديگر از كاربران فيس بوك خانه امن مى نويسد: دختر من بى اشتها بود . دختری 3 ساله كه به زور غذا مى خورد . من در كمال نا آگاهى او را تهديد مى كردم كه اگر غذا نخورد تنهائش مى گذارم تا سوسك ها او را بخورند .

حالا دختر من 23 ساله است . از تنهائى مى ترسد . غذا از گلويش پايين نمى رود و دچار سو تغذيه شده و هر چه او را به روانشناس و روانپزشك مى برم بهبود قابل توجهى نكرده است .

مجتبى كه هم اکنون 57 ساله است مى گويد : بارها دخترانم را براى حفظ حجاب هم كتك زدم و هم ناسزا گفتم و تحقير كردم حالا هر 3 دخترم نه تنها حجاب ندارند بلكه از من متفر هستند و چشم ديدن من را ندارند .

دلایل روانشناسان برای نامناسب بودن تنبیه از قرار زیر است:

آثار جسمی - روحی:

تنبیه آثار جانبی و هیجانی نامطلوب بر جسم باقی می‌گذارد. کودک تنبیه شده می‌ترسد و حتی گاهی این ترس خود را به محرک‌های مختلفی که هنگام تنبیه شدن حضور دارند نیز تعمیم می‌دهد.

بی‌اثر بودن آن:

تنبیه به کودک نشان می‌دهد که چه کار نکند، نه این که چه کار بکند. در قیاس با تقویت و تشویق، تنبیه عملاً هیچ‌گونه اطلاعاتی در اختیار ارگانسیم قرار نمی‌دهد.

اثر معکوس تربیتی:

تنبیه علاوه بر اینکه اثر مثبت تربیتی ندارد، صدمه زدن به دیگران را توجیه می‌کند. وقتی که کودکان تنبیه می‌شوند، تنها چیزی که می‌آموزند، این است که در بعضی موقعیت‌ها صدمه زدن به دیگران جایز است.

ایجاد پرخاشگری:

تنبیه، شخص تنبیه شده را نسبت به عامل تنبیه کننده و دیگران پرخاشگر می‌کند خود این رفتار نیز موجب بروز مشکلات دیگری می‌گردد چنانکه مشاهده می‌شود افرادی که از سوی مراجع کنترل کننده در جامعه که تنبیه را به عنوان وسیله اصلی کنترل به کار می‌برند، افراد بسیار پرخاشگری هستند و مادام که تنبیه یا تهدید تنبیه برای کنترل رفتار آنان به کار می‌رود، هم‌چنان پرخاشگر باقی خواهند ماند.

عدم اصلاح پاسخ فرد به عوامل بیرونی:

تنبیه، اغلب یک پاسخ نامطلوب را جانشین پاسخ نامطلوب دیگر می‌سازد و به صورت غیرمستقیم به فرد عمل نامطلوب دیگری می‌آموزد مثلاً کودکی که به دلیل ریخت و پاش کردن اسباب‌بازی‌هایش تنبیه می‌شود، کودکی بهانه گیر و گریه کن بار می‌آید.

افراد به‌طور غریزی به کسی که رفتارشان آنها را می‌آزارد، حمله می‌کنند، شاید نه به صورت فیزیکی، بلکه با انتقاد، عدم تأیید، سرزنش یا تمسخر بنابراین تنبیه تنها به صورت جسمی و فیزیکی نیست بلکه به صورت زبانی و روحی هم ممکن است نمایان گردد.

وقتی که والدین فرزند خود را به دلیل این که به کودکی کوچک‌تر کمک کرده، تشویق می‌کنند، یا به دلیل اینکه نمره ی 20 گرفته به او مقداری پول می‌دهند، در واقع تقویت کننده ی مثبت را به کار برده‌اند، تقویت کننده‌ها ممکن است شامل موارد اجتماعی (مانند: تشویق، محبت و...) یا غیراجتماعی (مانند: چیزهای ملموس، امتیازات خاص و...) باشند.

البته قابل ذکر است که معمولاً والدین به‌طور غیرعمدی رفتار کودک خود را تقویت می‌کنند. هر گاه والدین تسلیم گریه‌ها یا خواسته‌های غیرمنطقی کودک شوند، نه تنها رفتار خلاف کودک را از بین نبرده‌اند بلکه همان رفتاری که قصد از میان بردنش را داشتند، تقویت کرده‌اند. بنابراین ما می‌توانیم به جای تنبیه از تقویت کننده‌های مثبت و منفی استفاده کنیم و کودکمان را به رفتار درست وادار نماییم، هر چند این روش در آغاز وقت گیر به نظر می‌رسد، ولی زمانی که چندین بار در مقابل رفتار ناخوشایند کودک مقاومت شود، آنان یاد خواهند گرفت رفتارهایی را که والدین یا مربی به آن بی‌توجه هستند، سریع ترک کنند.

مهناز دیگر کاربر فیسبوک خانه امن راه حل می‌خواهد و می‌گوید: با پسر 7 ساله است و برای هر چیزی که می‌خواهد گریه می‌کند. از مدرسه رفتن می‌ترسد و مرتب به من چسبیده است. تنها نمی‌خواهد و من مجبورم او را تنبیه کنم.

صرفنظر از آنکه ما به این خانم توصیه کردیم که حتماً به روانشناس کودک مراجعه کند ولی نکته اساسی این است که تنبیه چاره کار نیست. تنبیه از هیچ مدلی چاره کار نیست. تنبیه فقط فرزند شما را از خانواده دور کرده و او را با کوهی از مشکلات و شخصیتی تخریب شده تنها می‌گذارد. او را پرخاشگر و عصیانگر و یا ترسو و منزوی می‌کند.

شرط اول این است که قبول کنیم تنبیه جسمی و روحی و کلامی چاره ساز نیست. عصبانیت هم چاره کار نیست. در هر شرایطی پدر و مادر باید بر خود مسلط باشند و شرایط کودکی و ضروریات آن را درک کنند.

شناخت روحی و روانی والدین از کودک و شرایط محیطی کودک بزرگترین برگ برنده است. هر کودکی در شرایط مختلف نیاز به مشاوره و برخورد متفاوت دارد ولی آنچه مسلم است تنبیه چاره کار نیست. باید همه والدین بدانند که شرط اول تربیت تنبیه نکردن به شیوه های مختلفی است که شخصیت کودک را خرد می‌کند.

تنبيه بر خلاف ارزش های آموزشی است و منتهی به آموزش نمی شود . از نظر تمامی مشاوران کودک، کلام بهترین راه حل برای هوشیار کردن کودک است. کلام و دادن شناخت در طول مسیر رشد همراه با قرارداد هایی که یک کودک باید از ابتدا با آموزش با آنها آشنا شود

خواندن داستان های جذاب که جنبه آموزشی نسبت به قراردادهای داخل منزل و حتی قراردادهای اجتماعی در مهد کودک و مدرسه دارد نیز مفید است

اگر فرزند شما در یک بازی فوتبال به دوستش حرف بدی زده است چاره آن نیست که او را دعوا کنید و یا حتی اجازه ندهید به فوتبال برود چاره این است که از دیدن یک بازی فوتبال در تلویزیون مثلا برای یک بار او را محروم کنید .

فراموش نکنید که اگر روش تنبیه را انتخاب کنید مجبورید مرتب به آن بیافزایید و کمتر نتیجه بگیرید .

به او یاد می دهید که تنها راه حل مسله خشونت است . اعتماد به نفس او را تخریب کرده و اطمینان او به محیط اطراف را سلب می کنید و در ریشه انتقام را در شخصیت او برای یک عمر می کارید .